

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

2. září 2015 *

„Řízení o předběžné otázce — Směrnice 94/19/ES — Příloha I bod 7 — Systém pojištění vkladů — Vynětí některých vkladatelů ze systému pojištění vkladů — Vynětí „vedoucího pracovníka““

Ve věci C-127/14,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná rozhodnutím Augstākā Tiesa (Lotyšsko) ze dne 12. března 2014, došlým Soudnímu dvoru dne 18. března 2014, v řízení

Andrejs Surmačs

proti

Finanšu un kapitāla tirgus komisija,

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení R. Silva de Lapuerta, předsedkyně senátu, J.-C. Bonichot, A. Arabadžev, J. L. da Cruz Vilaça (zpravodaj), a C. Lycourgos, soudci,

generální advokát: P. Mengozzi,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za A. Surmačse jím samým,
- za lotyšskou vládu I. Kalniņšem a L. Skolmeistare, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi A. Saukou a K.-P. Wojcikem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 17. března 2015,

vydává tento

* Jednací jazyk: lotyština.

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu bodu 7 přílohy I směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/19/ES ze dne 30. května 1994 o systémech pojištění vkladů (Úř. věst. L 135, s. 5; Zvl. vyd. 06/02, s. 252), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/14/ES ze dne 11. března 2009 (Úř. věst. L 68, s. 3, dále jen „směrnice 94/19“).
- 2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi A. Surmačsem a Finanšu un kapitāla tirgus komisija (Komise pro finanční a kapitálový trh, dále jen „FKTK“) ve věci odmítnutí ze strany posledně uvedené uznat A. Surmačse za vkladatele, který má nárok na pojištění vkladů podle směrnice 94/19.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Směrnice 94/19 byla zrušena směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2014/49/EU ze dne 16. dubna 2014 o systémech pojištění vkladů (Úř. věst. L 173, s. 149). Zrušení nabylo účinnosti až dne 4. července 2015, a proto se na věc v původním řízení použije směrnice 94/19.
- 4 První, šestnáctý a osmnáctý bod odůvodnění směrnice 94/19 uváděly:

„vzhledem k tomu, že v souladu s cíli Smlouvy je třeba podporovat harmonický rozvoj činnosti úvěrových institucí v celém Společenství odstraněním všech omezení práva usazování a volného poskytování služeb a současně posilovat stabilitu bankovní soustavy a ochranu spořitelů;

[...]

vzhledem k tomu, že by na jedné straně minimální úroveň pojištění předepsaná touto směrnicí neměla ponechat bez ochrany příliš velkou část vkladů v zájmu ochrany spotřebitele i v zájmu stability finanční soustavy; že by na druhé straně nebylo vhodné stanovit ve Společenství takovou úroveň ochrany, která by v určitých případech mohla ve svém důsledku podpořit nebezpečné řízení úvěrových institucí; že se zdá být rozumným stanovit harmonizovanou minimální úroveň pojištění ve výši 20 000 [eur]; že může být třeba omezených přechodných opatření, jež by umožnila stávajícím systémům přizpůsobit se této částce;

[...]

vzhledem k tomu, že každý členský stát musí mít možnost vyjmout z pojištění poskytovaného systémy pojištění vkladů některé přesně vymezené vklady nebo vkladatele, o nichž má za to, že nepotřebují zvláštní ochranu poskytovanou systémy pojištění vkladů;

[...]“

- 5 Podle čl. 3 odst. 1 prvního pododstavce směrnice 94/19:

„Každý členský stát zajistí, aby byl na jeho území zaveden a úředně uznán jeden nebo více systémů pojištění vkladů. [...]“

- 6 Článek 7 odst. 1 a 2 této směrnice stanovil:

„Členské státy zajistí, aby souhrn vkladů každého vkladatele byl pojištěn nejméně do výše 50 000 EUR pro případ, že se tyto vklady stanou nedisponibilními.

[...]

2. Členské státy mohou stanovit, že určití vkladatelé nebo vklady jsou z pojištění vyňati nebo že jim bude poskytnut nižší limit pojištění. Tyto výjimky jsou uvedeny v příloze I.“

- 7 V příloze I uvedené směrnice je obsažen seznam výjimek uvedených v jejím čl. 7 odst. 2. Mezi vklady, které lze vyloučit z pojištění, jsou v bodě 7 uvedené přílohy uvedeny vklady „ředitelů, vedoucích pracovníků, osobně odpovědných členů úvěrové instituce, držitelů nejméně 5 % kapitálu úvěrové instituce, osob odpovědných za zákonem předepsaný audit účetních dokladů úvěrové instituce a vkladatelů podobného postavení v jiných společnostech téže skupiny“.
- 8 Stejně tak příloha I bod 8 směrnice 94/19 stanoví, že z pojištění lze vyloučit „[v]klady blízkých příbuzných a třetích stran jednajících na účet vkladatelů uvedených pod bodem 7“.

Lotyšské právo

- 9 Směrnice 94/19 byla do lotyšského práva provedena zákonem o pojištění vkladů (Noguldījumu garantiju likums). Fond pojištění vkladů je tvořen příspěvky subjektů uvedených v jeho článku 7. Podle čl. 1 odst. 7 uvedeného zákona je uvedený fond spravován FKTK.
- 10 Podle čl. 17 odst. 4 uvedeného zákona se pojistná náhrada nevypláčí, pokud jde o „vklady držitelů významných podílů finančních institucí, předsedy a členů představenstva nebo správní rady, ředitelů oddělení vnitřního auditu, auditorů společnosti a jiných zaměstnanců úvěrové instituce, kteří provádějí plánování, řízení a kontrolu její činnosti a nesou za činnost této instituce odpovědnost“.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 11 Dne 21. listopadu 2011 přijala FKTK rozhodnutí č. 278 o ukončení poskytování finančních služeb ze strany společnosti Latvijas Krājbanka (dále jen „banka“). K uvedenému datu zastával A. Surmačs v bance funkci místopředsedy pro otázky mezinárodního a finančního práva. Z předkládacího rozhodnutí plyne, že A. Surmačs byl přímo podřízen předsedovi správní rady a že před tím, než se stal místopředsedou, byl sám členem uvedeného orgánu, přičemž funkci místopředsedy vykonával v den přijetí tohoto rozhodnutí FKTK.
- 12 Rozhodnutím ze dne 5. ledna 2012 FKTK konstatovala, že kvůli funkci, kterou v bance zastával, nelze A. Surmačse považovat za pojištěnce podle zákona o pojištění vkladů. Základem uvedeného rozhodnutí byl čl. 17 odst. 4 uvedeného zákona, podle kterého se pojistná náhrada nevypláčí, pokud jde o zaměstnance finanční instituce odpovědného za plánování, řízení a kontrolu její činnosti.
- 13 Andrejs Surmačs napadl opodstatněnost uvedeného rozhodnutí FKTK, protože funkce, kterou v bance zastával, byla pouze čestnou funkcí, z níž nevyplynula žádná rozhodovací pravomoc, a podal žalobu k Administratīvā apgabaltiesa (Regionální správní soud), kterou uvedený soud zamítl rozhodnutím ze dne 24. dubna 2013.
- 14 Andrejs Surmačs podal proti rozhodnutí Administratīvā apgabaltiesa k předkládajícímu soudu kasační opravný prostředek, v němž v podstatě tvrdil, že konkrétní posouzení povinností, práv a odpovědností spojených s funkcí místopředsedy by umožnilo prokázat, že neměl pravomoc ani přijímat závazná rozhodnutí, ani ovlivnit činnost banky. Podle A. Surmačse mimoto Administratīvā apgabaltiesa uplatnil zákon o pojištění vkladů bez ohledu na čl. 7 odst. 2 a přílohu I bod 7 směrnice 94/19.

- 15 FKTK před předkládajícím soudem tvrdí, že funkce, kterou A. Surmačs v bance zastával v době přijetí rozhodnutí uvedeného v bodě 11 tohoto rozsudku, spadá pod výjimku stanovenou v čl. 17 odst. 4 zákona o pojištění vkladů a že má být považován za „vedoucího pracovníka“ ve smyslu přílohy I bodu 7 směrnice 94/19. Mimoto podle FKTK je třeba pro účely vyloučení z pojištění zohlednit nejen pravomoci formálně udělené A. Surmačsovi, ale rovněž vliv, který mohl neformálně vykonávat na činnost banky.
- 16 Za těchto podmínek se Augstākā tiesa (Nejvyšší soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
- „1) Má být bod 7 přílohy I směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/19/ES ze dne 30. května 1994 o systémech pojištění vkladů vykládán v tom smyslu, že v něm uvedený výčet osob, které mají být považovány za osoby vázané na dotčenou úvěrovou instituci, jimž má být odepřen nárok na vyplacení pojistné náhrady, je taxativní?
- 2) Lze považovat za vedoucího pracovníka úvěrové instituce nebo za jinou z osob uvedených v bodě 7 přílohy I směrnice 94/19 osobu, která má v souladu s popisem pracovní pozice, již zastává, právo zajišťovat plánování, koordinaci a dohled v určité oblasti činnosti úvěrové instituce nebo v rámci plnění určitých konkrétních úkolů, nikoliv však v souvislosti s celou činností úvěrové instituce a není oprávněna vydávat příkazy nebo přijímat rozhodnutí, která jsou pro ostatní osoby závazná? Má být přitom zohledněn obsah dané oblasti činnosti úvěrové instituce, popřípadě obsah konkrétních úkolů?
- 3) Má být bod 7 přílohy I směrnice 94/19 vykládán v tom smyslu, že členské státy mohou odepřít nárok na vyplacení pojistné náhrady osobě, která v souladu s právy a povinnostmi, jež jsou uvedeny v popisu pracovní pozice, kterou tato osoba zastává, nemůže být považována za vedoucího pracovníka, přestože má *de facto* značný vliv na přijímání rozhodnutí vedoucích pracovníků úvěrové instituce nebo osob, které jsou za tuto instituci osobně odpovědné? Může být v tomto ohledu považován za relevantní také vliv, který je pouze neformální a vyplývá z autority dané osoby, z jejích schopností nebo z jejích znalostí činnosti úvěrové instituce?“

K předběžným otázkám

K první otázce

- 17 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda vklady vyloučené podle přílohy I bodu 7 směrnice 94/19 jsou uvedeny taxativně, takže členské státy nemohou ve vnitrostátním právu stanovit jiné kategorie vkladatelů, na které by se vztahovalo vyloučení z pojištění vkladů.
- 18 Především je třeba uvést, že osmnáctý bod odůvodnění směrnice 94/19 stanoví, že některé vklady nebo vkladatele lze vyjmout ze systému pojištění vkladů. Podle uvedeného bodu odůvodnění je třeba takové vklady či vkladatele přesně vymezit.
- 19 V tomto ohledu čl. 7 odst. 2 směrnice 94/19 umožňuje členským státům, aby z pojištění vyloučily nebo pojistily v menší míře některé kategorie vkladatelů, nebo některé druhy vkladů, a upřesňuje, že seznam vkladů a vkladatelů, kterých se vyloučení týká, je uveden v příloze I uvedené směrnice. Ze znění uvedeného ustanovení přitom nijak neplyne, že uvedený výčet je příkladný ani že členské státy mohou rozšířit kategorie vkladů a vkladatelů stanovené v příloze I.

- 20 Díle je třeba připomenout, že v odůvodnění návrhu ze dne 4. června 1992 [COM(92) 188 final, Úř. věst. C 163, s. 6], který vedl k přijetí směrnice 94/19, Komise na straně 18 jasně uvedla, že seznam výjimek ze systému pojištění vkladů uvedený v příloze I „je taxativní a členské státy mohou z pojištění vyloučit pouze instituce a osoby v něm uvedené“ a všechny další výjimky jsou v rozporu se směrnicí.
- 21 Konečně z prvního bodu odůvodnění směrnice 94/19 plyne, že sleduje dvojí cíl, tedy pojistit spořitele pro případ, že by se jejich vklady u úvěrových institucí staly nedisponibilními, a posilovat stabilitu bankovní soustavy.
- 22 Proto čl. 3 odst. 1 uvedené směrnice členským státům ukládá zajistit, aby byl na jejich území zaveden jeden nebo více systémů pojištění vkladů. Tyto systémy podle čl. 7 odst. 1 uvedené směrnice musí zajistit, aby souhrn vkladů každého vkladatele byl pojištěn nejméně do výše 50 000 eur.
- 23 Výjimku z uvedeného pravidla tvoří čl. 7 odst. 2 a příloha I směrnice 94/19, které členským státům povolují, aby z pojištění vyloučily určité vklady a vkladatele.
- 24 Vzhledem k tomu, že kategorie uvedené v příloze I směrnice 94/19 představují výjimku z obecného pravidla stanoveného v článku 3 uvedené směrnice, musí být vykládány striktně (obdobně viz rozsudek Fastweb, C-19/13, EU:C:2014:2194, bod 40).
- 25 Jak nicméně uvedl generální advokát v bodě 35 stanoviska, kategorie uvedené v příloze I bodu 7 směrnice 94/19 k určení vkladů či vkladatelů vyloučených z pojištění musí být definovány z funkčního hlediska. V důsledku toho se vyloučení ze systému pojištění vztahuje na osoby, které vykonávají funkce, o kterých lze – s ohledem na vnitrostátní právo a obchodní praxi členského státu – mít za to, že spadají pod pojmy uvedené v bodě 7 přílohy I, bez ohledu na to, jak jsou vykonávané funkce pojmenovány, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu.
- 26 S ohledem na předcházející úvahy je třeba na první otázku odpovědět, že vklady vyloučené na základě přílohy I bodu 7 směrnice 94/19 jsou v ní uvedeny taxativně, takže členské státy nemohou ve vnitrostátním právu pro účely vyloučení ze systému pojištění vkladů stanovit další kategorie vkladatelů, kteří nespadají – z hlediska zastávaných funkcí – pod pojmy vyjmenované v uvedeném bodu.

Ke druhé a třetí otázce

- 27 Podstatou druhé a třetí otázky předkládajícího soudu, které je třeba přezkoumat společně, je, zda bod 7 přílohy I směrnice 94/19 musí být vykládán v tom smyslu, že členské státy mohou vyloučit ze systému pojištění vkladů podle uvedené směrnice – jako vedoucího pracovníka nebo osobu spadající do jedné z kategorií uvedených v příloze I bodu 7 – určité osoby z důvodu funkce, kterou zastávají v dotčené instituci, jako je funkce, kterou zastával navrhovatel v původním řízení.
- 28 V tomto ohledu podle ustálené judikatury Soudního dvora platí, že je třeba pro výklad ustanovení unijního práva vzít v úvahu nejen jeho znění, ale i jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí (rozsudek Rosselle, C-65/14, EU:C:2015:339, bod 43 a citovaná judikatura). Historie vzniku ustanovení unijního práva může rovněž poskytnout informace relevantní pro jeho výklad (rozsudek Inuit Tapiriit Kanatami a další v. Parlament a Rada, C-583/11 P, EU:C:2013:625, bod 50).
- 29 Především je třeba uvést, že doslovné znění dotčeného ustanovení samo o sobě neumožňuje odpovědět na otázky předkládajícího soudu. Příloha I bod 7 směrnice 94/19 se totiž omezuje na vyjmenování kategorií vkladatelů, které lze vyloučit ze systému pojištění, aniž poskytuje doplňující údaje o důvodech týkajících se dotčeného vyloučení či úloh a funkcí, které musí zastávat vkladatelé, aby byli vyloučeni na základě uvedeného ustanovení. Taková upřesnění neplynou ani z jiných ustanovení směrnice 94/19.

- 30 Dále, pokud jde o cíle směrnice 94/19, je namístě připomenout, že uvedený předpis má podle svého prvního bodu odůvodnění za cíl zejména ochranu spořitelů v jejich právních vztazích s úvěrovými institucemi. Ve většině případů totiž nemají informace či pravomoci nezbytné pro účely posouzení skutečné finanční situace úvěrové instituce, se kterou jednájí, a nemohou tedy posoudit rizika insolvence uvedených institucí.
- 31 V tomto ohledu osmnáctý bod odůvodnění směrnice 94/19 stanoví, že členské státy mohou ze systému pojištění vyloučit pouze vkladatele, kteří „nepotřebují zvláštní ochranu poskytovanou systémem pojištění vkladů“.
- 32 Konečně, pokud jde o historii vzniku směrnice 94/19, je namístě připomenout, že odůvodnění návrhu Komise [COM(92) 188 final] jednak na straně 2 uvádí, že tato směrnice má chránit vkladatele, kteří „mají příliš málo finančních znalostí, aby odlišili solidní bankovní instituce od méně solidních“, a jednak na straně 18 uvádí, že někteří z vkladatelů uvedených v příloze I mohou být vyloučeni ze systému pojištění, protože „je lze těžko považovat za hodné ochrany z důvodu jejich nekompetence nebo jejich slabosti z ekonomického hlediska“. Zde byl zjevně učiněn odkaz na osoby uvedené v příloze I bodu 7 směrnice 94/19.
- 33 Z uvedených úvah plyne, že fakultativní vyloučení vkladatelů vyjmenovaných v uvedeném bodu přílohy I směrnice 94/19 spočívá na předpokladu, že tyto osoby v zásadě mají takovou úroveň kompetence a informací týkajících se úvěrové instituce, které svěřily své vklady, jakou většina vkladatelů nemá. Proto je třeba mít za to, že osoby spadající do některé z kategorií uvedených v příloze I bodu 7 směrnice 94/19 mohou být na základě uvedeného ustanovení vyloučeny ze systému pojištění v rozsahu, v němž mají kvůli funkci, kterou v úvěrové instituci zastávají, nebo kvůli jejich vztahu k uvedené instituci, úrovni informací a kompetencí, která jim umožňuje posoudit skutečnou finanční situaci a rizika spojená s činností uvedené instituce.
- 34 Takové konstatování je potvrzeno přezkumem dalších výjimek stanovených v příloze I směrnice 94/19. Jedním z důvodů pro fakultativní vyloučení „blízkých příbuzných“ a „třetích osob jednajících na účet vkladatelů uvedených v bodě 7“ je tak skutečnost, že uvedené subjekty mohou mít stejné informace, jako mají osoby vyjmenované v uvedeném bodu 7.
- 35 Pokud jde o přezkum takové situace, jako je situace navrhovatele v původním řízení, ve světle těchto úvah, plyne z předkládacího rozhodnutí, že jediná kategorie osob uvedená v příloze I bodu 7 směrnice 94/19, do které může navrhovatel spadat, je kategorie „vedoucí pracovník“.
- 36 Za takových podmínek je třeba konstatovat, že osoba nacházející se v situaci A. Surmačse by mohla být vyloučena ze systému pojištění podle směrnice 94/19, pokud z důvodu funkcí, které zastávala jako vedoucí pracovník úvěrové instituce, mohla mít úroveň informací a kompetencí, která jí umožnila znát a posoudit skutečnou finanční situaci, jakož i rizika spojená s činností uvedené instituce.
- 37 Předkládajícímu soudu přísluší ověřit, zda v situaci, ze které vychází spor v původním řízení, měla dotčená osoba informace a kompetence uvedené v bodě 33 tohoto rozsudku a zda se nacházela v situaci uvedené v bodech 35 a 36 tohoto rozsudku. K tomu účelu musí předkládající soud zohlednit všechny relevantní okolnosti věci v původním řízení, a zejména popis funkce zastávané A. Surmačsem, jím skutečně vykonávanou činnost, jakož i právní a faktické vztahy mezi posledně uvedeným a správním radou banky. V tomto rámci je otázka, zda byl A. Surmačs odpovědný za všechny činnosti banky, nebo jen za jednu jejich konkrétní část, pouze jedním z prvků, které je třeba zohlednit při výše uvedeném přezkumu.
- 38 S ohledem na uvedené úvahy je namístě na druhou a třetí otázku odpovědět tak, že příloha I bod 7 směrnice 94/19 musí být vykládána v tom smyslu, že členské státy mohou vyloučit ze systému pojištění podle této směrnice jako vedoucího pracovníka osoby, které kvůli funkci, kterou zastávají

v rámci úvěrové instituce, mají – bez ohledu na název jejich funkce – takovou úroveň informací a kompetencí, která jim umožňuje posoudit skutečnou finanční situaci a rizika spojená s činností úvěrové instituce.

K nákladům řízení

- 39 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

- 1) **Vklady vyloučené na základě přílohy I bodu 7 směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/19/ES ze dne 30. května 1994 o systému pojištění vkladů, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/14/ES ze dne 11. března 2009, jsou v ní uvedeny taxativně, takže členské státy nemohou ve vnitrostátním právu pro účely vyloučení ze systému pojištění vkladů stanovit další kategorie vkladatelů, kteří nespadají – z hlediska zastávaných funkcí – pod pojmy vyjmenované v uvedeném bodu.**
- 2) **Příloha I bod 7 směrnice 94/19, ve znění směrnice 2009/14/ES, musí být vykládána v tom smyslu, že členské státy mohou vyloučit ze systému pojištění podle této směrnice jako vedoucího pracovníka osoby, které kvůli funkci, kterou zastávají v rámci úvěrové instituce, mají – bez ohledu na název jejich funkce – takovou úroveň informací a kompetencí, která jim umožňuje posoudit skutečnou finanční situaci a rizika spojená s činností úvěrové instituce.**

Podpisy.